

УДК 009.12.334.012.23:346

Березівська О.Й., к.е.н., ст. викладач[©]
Львівський національний аграрний університет

КОНКУРЕНТОСПРОМОЖНІСТЬ ОРГАНІЗАЦІЙНО-ПРАВОВИХ ФОРМ ГОСПОДАРЮВАННЯ

На основі теоретичних узагальнень обґрунтовано шляхи підвищення конкурентоспроможності організаційно-правових форм господарювання та визначено чинники формування та ефективного функціонування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Ключові слова: конкурентоспроможність, організаційно-правова форма господарювання, якість продукції, організаційно-економічний механізм.

Постановка проблеми. Процес розвитку конкурентних відносин в аграрній сфері та проблему підвищення конкурентоспроможності продукції і аграрних підприємств слід розглядати як необхідну передумову ефективного функціонування агропромислового виробництва й окремих організаційно-правових форм господарювання. Сьогодні характерною особливістю сільськогосподарських підприємств є недостатня цінова конкурентоспроможність практично всіх видів сільськогосподарської продукції, яку зумовила насамперед стрімко зростаюча техніко-технологічна відсталість підприємств, руйнування їх виробничого потенціалу. Усе це призвело до різкого зменшення обсягів реалізації продукції, погіршення її якості, втрати фінансової стійкості підприємств. Отже, сільськогосподарські формування особливої уваги повинні приділяти конкурентоспроможності своєї продукції за рахунок значного зменшення витрат на основі техніко-технологічного удосконалення виробництва.

Аналіз останніх досліджень. Питання конкурентоспроможності продукції і окремих підприємств в останні роки достатньо досліджені вченими-економістами. При цьому, особлива увага звертається на питання якості продукції і управління якістю.

Проблема якості і конкурентоспроможності продукції тісно пов'язана з управлінням якістю, стандартизацією і сертифікацією продукції. Досвід розвитку передових країн світу свідчить, що вирішення проблеми якості повинно стати національною ідеєю, яка вимагає масового навчання і професійної підготовки всіх верств суспільства – від професійного споживача до керівника будь-якого рівня. Нині серед складових конкурентоспроможності товару ціна вже не домінує, а на лідируючі позиції виходять споживчі якості та рівень сервісу.

Якість продукції – це сукупність властивостей, що характеризують ступінь її спроможності задовольняти потреби споживачів згідно з цільовим призначенням [1, с.454]. Тобто поняття якості продукції виключає її шкідливі

[©] Березівська О.Й., 2011

або які-небудь негативні властивості для споживачів, але це не завжди відповідає дійсним властивостям продукції. Оскільки категорія якості оцінює предмети та явища через склад і співвідношення властивостей певного виду продукції, вона не може і не повинна ігнорувати їх небезпеку для споживачів. Тому інтегральна оцінка якості не може бути просто арифметичною сумою переліку властивостей продукції для споживачів, навпаки – негативні і позитивні властивості повинні оцінюватися в сукупності, особливо в екологічному і гігієнічному аспектах.

Для цього необхідно змінювати не тільки нормативи оцінки якості продукції, а й психологію споживачів і виробників. Сьогодні якість продукції АПК розглядається як техніко-економічна категорія і практично не враховує екологічних вимог. Основним в оцінці є постачання такої сировини, яка дозволяє переробним підприємствам робити якісну та екологічно вигідну продукцію, а характеристика безпеки продукції зводиться в основному до дотримання санітарно-гігієнічних вимог [5].

Сертифікація продукції на стадії продажу кінцевому споживачеві не відповідає необхідному рівню якості, оскільки часто не є об'єктивною і не враховує деякі важливі параметри (зокрема, екологічні). Необхідно розгортати систему управління якістю у сфері виробництва сільськогосподарської продукції. На жаль, цим проблемам ще не приділяється належна увага.

Вважається, що абсолютно неякісної, тим більше небезпечної, продукції вироблено не може бути і справа тільки в сортності сировини й відповідному рівні ціни. Сама ж небезпека може виникнути тільки в процесі переробки або зберігання, в основному через недотримання вимог санітарії. Тобто основний чинник небезпеки – мікробіологічний. Але широкомасштабна хімізація як процесів виробництва, так і процесів переробки продукції АПК докорінно змінює уявлення про екологічні наслідки цього процесу. Правда, ці уявлення змінюються поки що лише в науковій сфері і не знаходять повного розуміння й організаційного втілення у виробництві і переробці продукції. Ми вважаємо необхідним акцентувати увагу на розвитку і впровадженні індустріальних методів забезпечення якості продукції, насамперед у сфері виробництва вихідної сировини. На цю проблему звертають увагу вчені і фахівці, які вважають, що одним із завдань управління якістю продукції є зміщення акцентів контролю з післявиробничої перевірки на передвиробничу і виробничу її планування та аналіз кінцевих результатів. Основними етапами забезпечення управління технологічними процесами є: розробка техніко-екологічних умов і стандартів якості продукції, упорядкування переліку чинників, що впливають на якість кінцевої продукції [2; 3].

В умовах ринкової економіки якість продукції відіграє надзвичайно важливу роль у підвищенні її конкурентоспроможності. За однакової ціни більшим попитом користуватиметься продукт, який має вищу якість. Водночас істотне поліпшення підприємством якості продукції порівняно з аналогічною продукцією конкурентів дає йому змогу підвищувати ціну на неї, не втрачаючи при цьому своїх споживачів, а часто й збільшуючи обсяг продажу.

Мета статті. Метою дослідження є обґрунтування шляхів підвищення конкурентоспроможності організаційно-правових форм господарювання і на основі цього визначення чинників формування та ефективного функціонування організаційно-економічного механізму підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства.

Виклад основного матеріалу. Вважаємо, що складовою конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства будь-якої форми господарювання буде конкурентоспроможність окремих видів продукції, що виробляється підприємством. Виходячи з цих міркувань, вважаємо, що конкурентоспроможність продукції – це система якісних і економічних параметрів й сукупність споживчих властивостей продукції як товару, які відповідають санітарно-гігієнічним та екологічним вимогам у їх споживанні і задовольняють потреби потенційних покупців сировини для переробки за технологічними, економічними та екологічними характеристиками, забезпечують виробникам продукції ефективну довготермінову виробничо-комерційну діяльність порівняно з конкурентами на продуктових ринках. По суті, йдеться про здатність відповідати вимогам ринку даного виду товару.

Конкурентоспроможність має якісну й кількісну сторони. Якісна її сторона відображає протистояння конкурентів, зіткнення і зближення їх економічних інтересів за відповідної рівноваги між попитом і пропозицією. При цьому економічна боротьба має не перехідний характер, оскільки інтереси конкурентів частіше перебувають в протиріччі, ніж в гармонії. У таких випадках кожний суб'єкт ринкових відносин об'єктивно зорієнтований на вивчення складових ринку, їх тенденцій і співвідношень. І саме тому міру економічного виживання суб'єктів ринку буде визначати точний розрахунок конкурентоспроможності продукції або наданих послуг.

Найчіткіше вираженими показниками, які характеризують конкурентоспроможність продукції, є затрати на її виробництво (собівартість продукції), ступінь насичення ринку певним видом продукції, ціни реалізації готової продукції за каналами збуту, рівень купівельної спроможності споживачів, рівень рентабельності виробництва окремих видів продукції, норма прибутку. Додатковими показниками конкурентоспроможності продукції виступають маса прибутку на один гектар посіву сільськогосподарських культур, один гектар сільськогосподарських угідь, одну голову худоби.

Що стосується окремих сільськогосподарських підприємств, то їх глибока диференціація за природно-кліматичними умовами і структурою виробництва, органічною будовою діючого капіталу, швидкістю кругообороту засобів, інформованістю щодо стану ринку, на нашу думку, вимагає як основні для оцінки конкурентоспроможності сільськогосподарських підприємств використовувати показники рівня рентабельності і норми прибутку, а з додаткових – суму прибутку з розрахунку на один гектар посівної площі, один гектар сільськогосподарських угідь й одну голову худоби.

Отже, конкурентоспроможність продукції (товару) є складною, багатоваріантною характеристикою, яка складається з великої кількості

взаємопов'язаних показників. При цьому оцінка конкурентоспроможності повинна показувати не лише її привабливість для споживача, а й з боку виробника, відображаючи його інтереси у випуску і реалізації певних видів продукції. Провідна ж роль в оцінці конкурентоспроможності відводиться економічним показникам, які повинні об'єктивно відображати інтереси споживачів і виробників продукції.

Показники конкурентоспроможності відображають не стільки параметри конкретних видів продукції, скільки характеризують потреби потенційних покупців. Водночас оцінки конкурентоспроможності продукції не є статичними і довгостроковими й змінюються залежно від конкретних умов її реалізації, що потребує вивчення поточної кон'юнктури ринку, корегування маркетингової стратегії підприємств та розробки механізмів підвищення конкурентоспроможності продукції.

Тому важливо визначити й узагальнити всю сукупність чинників, які впливають на ефективність виробництва сільськогосподарської продукції і функціонування сільськогосподарських підприємств загалом, визначити поняття і сутність організаційно-економічного механізму конкурентоспроможності продукції та окремих підприємств, подальшої розробки концептуальних основ створення системи ефективного функціонування, регулювання та вдосконалення механізму підвищення конкурентоспроможності підприємств у ринкових умовах.

Організаційно-економічний механізм підвищення конкурентоспроможності сільськогосподарського підприємства ми розглядаємо як систему організаційних, технологічних, економічних та екологічних важелів і методів управління якістю продукції (галузі), які в процесі взаємодії і взаємозв'язку забезпечують сукупність високих споживчих властивостей сільськогосподарської продукції та продуктів її переробки і попит на неї на ринку продовольства за оптимальних затрат на її виробництво і достатнього для виробників рівня цін реалізації продукції споживачам за різними каналами збуту, що гарантує ефективне ведення галузей і підприємства в умовах ринку.

Висновки. Одним із найважливіших напрямів підвищення конкурентоспроможності продукції, що забезпечить конкурентоспроможність і підприємства загалом, з врахуванням викладених чинників, буде цінова перевага, для забезпечення якої собівартість як базовий рівень ціни, повинна формуватися за низько витратним принципом. Досягти цього можна за рахунок удосконалення галузевої структури суб'єктів господарювання, науково обґрунтованої спеціалізації і концентрації виробництва, підвищення продуктивності праці, ефективного використання ресурсів і виробничого потенціалу та врахування вимог ринку. У додаток до цього необхідно відпрацювати фінансово-кредитну, податкову та цінову політику в агропромисловому виробництві, стимулювати розвиток різних організаційно-правових форм господарювання, розвинути ринкову інфраструктуру, підвищити ефективність роботи маркетингових, менеджерських та інформативних служб тощо.

Література

1. Андрійчук В.Г. Економіка аграрних підприємств: Підручник / В.Г.Андрійчук // [2-ге вид., доп. і перероб]. – К.:КНЕУ, 2002. – 624 с.
2. Вертійчук А.Р. Технологія виробництва продукції тваринництва / А.Р.Вертійчук, М.І.Масенко. – К.: Урожай, 1995. – 376 с.
3. Диллик Т. Концепція “екологічески осознанного” руководства підприємством / Т.Диллик // Проблемы теории и практики управления. – 1993. – №4. – С. 75–81.
4. Становлення та ефективність функціонування сільськогосподарських виробничих структур різних організаційно-правових форм: монографія / [Березівський П.С., Березівська О.Й., Березівський З.П., Садура О.Б., Особа Н.П.]. – Львів: Ліга-Прес, 2007. – 205 с.
5. Царенко О.М. Екологізація свідомості спеціалістів як фактор підвищення ефективності виробництва в АПК / О.М.Царенко // Праці Міжнар. конф. “Проблеми освіти в галузі економіки, навколишнього середовища і екології”. – Дніпропетровськ, 1999. – С. 79–83.

Summary**Berezivska O.Y.***Lviv National Agrarian University, Lviv, Ukraine***COMPETITIVENESS OF ORGANIZATIONAL AND LEGAL FORMS OF FARMING**

The article grounds ways of increase of competitiveness of organizational and legal forms of farming and, basing on the results, determines indicators of formation and effective functioning of organizational and economic mechanism of increase of competitiveness of agricultural enterprises.

Key words: *competitiveness, organizational and legal forms of farming, products quality, organizational and economic mechanism.*

Стаття надійшла до редакції 14.04.2011 р.